

Provinciale Staten van Limburg
t.a.v. de Statenfracties
Postbus 5700
6202 MA MAASTRICHT

Steegstraat 5
6041 EA Roermond

Postbus 960
6040 AZ Roermond

Kenmerk: bb.2025.023b
Behandeld door: George van den Hove
Emailadres: gvdhove@lltb.nl
Betreft: Standpuntenoverzicht POVI/LOS
Bijlage: 1 (de landelijke LTO-lijn)
Datum: 21 mei 2025
Afschrift aan: Fons Kersten

T 0475 - 38 17 77
F 0475 - 33 32 43

www.lltb.nl
KvK 12045362

Geachte fractieleden,

De wereld verandert, en geopolitieke verschuivingen beïnvloeden Europa én Nederland. Onafhankelijkheid in defensie, energie en voedsel is daarom cruciaal. De beschikbaarheid en betaalbaarheid van energie en voedsel zijn desalniettemin zorgwekkend. Het maken van de juiste, lokale en regionale keuzes is nu belangrijker dan ooit. Wij nodigen u uit de POVI en het LOS op deze wijze te bekijken.

Inhoudelijke opmerkingen

Hieronder volgt vanuit de Limburgse Land- en Tuinbouwbond (LLTB) een aantal inhoudelijke opmerkingen, waarbij wij aandacht vragen voor de positie van de agrarische sector, het voortbestaan van deze sectoren en daarmee ook de wijze waarop natuur en landbouw elkaar kunnen versterken en onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn.

1. Realisatie hoofddoelen onvoldoende gemotiveerd/onderbouwd en borging is onvoldoende. Er is een reëel risico dat het LOS wordt afgeschoten door de rechter.

Het LOS geeft op pagina 24 aan dat de meeste ruimte naar natuurdoelen gaat, waardoor vergunningverlening voor de land- en tuinbouw en andere sectoren beperkt blijft. De facto komt de vergunningverlening daarmee niet los! Dit hindert de transitie, omdat de ruimte voor agrariërs gering is, zowel voor PAS-melders als ondernemers die emissiereducerende maatregelen willen nemen.

De zeer beperkte ruimte die uiteindelijk, na de ruimte voor natuur, wel vrijkomt, wordt ingezet voor vergunningverlening voor projecten op het gebied van woningbouw, infrastructuur, energie, industrie en hopelijk enkele PAS-melders (opmerking van de provincie binnen de PLC). Er zijn daarmee vele projecten die uiteindelijk (als dat al gebeurt) mogen concurreren voor heel weinig stikstofruimte. De overige agrarische bedrijven hebben niets te verwachten. De in het plan opgenomen uitbreiding van de natuur zal bovendien leiden tot nieuwe beperkingen voor de toekomst en biedt – mede op grond van bovenstaande feitelijkeheden - geen toekomstperspectief.

2. Depositiedoelen zijn niet realistisch.

- Depositiedoelen voor 2030 (dus 5 jaar eerder dan landelijk);
- Vastgehouden wordt aan een KDW die niet reëel haalbaar is;
- Er wordt 1.000 mol als maximum gesteld in Natura 2000, lokaal is dit een halvering van de stikstofdepositie t.o.v. 2022.

Haalbaarheid van deze normen is verder niet onderbouwd en de normen zijn, zoals bekend, niet realistisch.

3. Maatregelen in het LOS zijn alleen gericht op de landbouw.

Het zou voor de hand liggen dat het LOS focust op de aanpak van alle emissiebronnen (industrie, verkeer, buitenland, overig), maar ook de gevolgen voor en na het nemen van maatregelen in beeld brengt. Evenals de borging van de doelen. Dit is ten onrechte niet gebeurd. De enkele opmerking dat daarvoor flankerend beleid wordt opgesteld, is niet voldoende. Het is niet redelijk om alleen maatregelen op te leggen aan één sector, met de wetenschap dat de maatregelen binnen deze sector alleen, niet voldoende zijn voor de borging van doelen als maatregelen in andere sectoren achterblijven.

4. Het LOS biedt geen zicht op perspectief voor alle agrarische ondernemers.

Het LOS biedt onvoldoende perspectief voor alle agrarische ondernemers. Ook voor natuurinclusieve, extensieve en biologische bedrijven. Geen vergunningverlening betekent geen financiering en dus ook geen transitie. De focus ligt te veel op de landbouw. Samenwerking met andere sectoren en stakeholders is onontbeerlijk voor een succesvolle transitie van het landelijk gebied (systeemaanpak). Het LOS biedt bovendien geen inzicht in de impact op de landbouw of de bedrijfszekerheid, vooral wat betreft stikstof- en waterdoelen, uitbreiden grondwaterbeschermingsgebieden en grondbeleid. Onmiskenbaar leidt deze aanpak tot een serieuze aanslag op de agrarische sector (zowel dierlijk als plantaardig) en het is volstrekt onbegrijpelijk dat de provincie in het LOS nog durft te spreken over een toekomstperspectief voor agrarische ondernemers. Daarmee mist de strategie een duidelijke visie op de land- en tuinbouw en houdt onvoldoende rekening met voedselzekerheid, cultuur-historische waarden en de effecten van het beleid op de sector. Een gebiedsgerichte, evenredige aanpak van alle sectoren en een landbouweffectrapportage zouden volgens het coalitieprogramma onderdeel moeten uitmaken van de aanpak in dit plan. Waarom gebeurt dit niet?

De keuze om maatregelen voor doelsturing om te zetten naar middelvoorschriften kan verder ook gevolgen hebben voor het vertrouwen vanuit deelnemers van in het LOS genoemde projecten, zoals Groen als Gras en de Blijversaanpak en daarmee ook de resultaten hiervan in hun geheel. Bovendien zijn projecten als Groen als Gras en de Blijversaanpak gebiedsgerichte projecten. Voor de landbouw is in het LOS geen sprake van een gebiedsgerichte aanpak. Een gebiedsgerichte aanpak is alleen voor de natuur voorzien in de bijlagen van het LOS.

5. Het LOS ondermijnt de gebiedsgerichte aanpak door generieke zones.

Het LOS ondermijnt de gebiedsgerichte aanpak. Een onderbouwing waarom de geclusterde gebieden om een gelijk beoordelingskader en aanpak vragen, wordt niet gegeven. De overgangszones zijn niet goed onderbouwd en de Groenblauwe mantel biedt alleen ruimte voor natuurinclusieve landbouw en extensieve bedrijven. De keuze voor natuurinclusief, voor zover dit bedrijfseconomisch mogelijk is, betekent dat er ook geen ruimte is voor innovatie. Door innovaties wordt de emissie lager, omdat gebruik wordt gemaakt van de best beschikbare technieken. Deze gedachte komt nergens terug in het LOS. Daarentegen wordt vastgehouden aan de visie dat natuurinclusief de enige juiste keuze is voor een oplossing. Die visie is ongefundeerd en wordt niet onderbouwd.

Wij verzoeken daarom:

- Geen generieke zonering, maar maatwerk.
Zonerings van 250 en 500 meter en zelfs 2 kilometer zijn de doodsteek voor veel bedrijven. Bekijk wat nodig is in het gebied.

bladnr. 3

- Voorkom problemen met leefomgevingskwaliteit door verwevingsgebieden.
De variëteit en tegengestelde belangen in activiteiten zorgen voor problemen, waarvoor de agrariër uiteindelijk het gelach betaalt.
- Zie af van de beperkingen in de Groenblauwe mantel.
Maak gebiedsgericht werken aan maatschappelijke opgaven met perspectief voor de landbouw leidend.
- Blijf de mogelijkheid van maatwerk bieden om in individuele gevallen andere keuzes te kunnen maken, passend bij het bedrijf en de omgeving.

6. Verplichten van managementvoorwaarden werkt contraproductief en zet bedrijfsontwikkelingen op slot. Daarnaast wijkt deze beleidsvisie af van het landelijke doelsturingsbeleid met keuzemogelijkheden.

Minister Wiersma geeft aan dat doelsturing: *“boeren ruimte geeft om via eigen keuzes stikstofreductie te realiseren”* én *“Boeren kunnen zelf bepalen welke maatregelen zij inzetten, zoals management- of stalmaatregelen”*. De provincie Limburg stelt managementvoorwaarden verplicht en neemt boeren deze keuze af. Managementmaatregelen zijn bovendien niet overal even goed toepasbaar.

Werk daarom ook in Limburg met doelsturing aan oplossingen en niet met het verplicht stellen van (soms contraproductieve) managementmaatregelen. Zet in op innoveren en houd daarnaast aandacht voor intensiveren om te kunnen extensiveren. Dit biedt vele kansen in de transitie. Doordat het beleid stuurt op middelvoorschriften, kunnen ondernemers zelf geen keuzes maken voor maatregelen, zoals specifieke luchtwassers of Lelysphere. Er wordt geen rekening gehouden met de bedrijfssituatie, financiering en vergunbaarheid.

Ter beeldvorming:

De Lelysphere boekt overal in het buitenland goede resultaten. Echter, in Nederland heeft de vergunningenstop tot gevolg dat deze beste beschikbare technieken niet kunnen worden geïmplementeerd. Ook het gebrek aan ruimte (beperkingen bouwblok) en een beperkte bedrijfsomvang (<300 stuks rundvee) spelen hierbij een rol. Daarmee lijkt het onmogelijk aan de bovenwettelijke maatregelen van de (nog aan te passen) Omgevingsverordening te voldoen. Het is niet doordacht, niet realistisch en lijkt op het spreekwoordelijk voorhouden van een worst. Het kan toch niet de bedoeling zijn om beleid te formuleren, in de gedachte dat het mogelijkheden schept, terwijl dat beleid praktisch niet uitvoerbaar is?

7. Kop op landelijk beleid dat nog niet is vastgesteld.

Het genoemde Rijksbeleid is grotendeels nog niet vastgesteld, maar provincie Limburg wil nu al vooroplopen en zet bovendien een kop op dat landelijke beleid. Met alle risico's van dien! Daarnaast merken wij op dat zelfs de depositiedoelen in de provincie Noord-Brabant soepeler zijn dan de gestelde doelen van 1.000 mol/ha/jaar als maximum voor de Limburgse Natura 2000 gebieden. Onze conclusie: in Limburg blijven door dit beleid weinig agrarische bedrijven meer over.

8. Aanpak latente ruimte leidt tot papieren stikstofwinst en niet tot daadwerkelijk effect op de Natura 2000-gebieden

De maatregel neemt rechten weg en heeft daarnaast als uitwerking dat innovatie in het gedrang komt of niet uitgevoerd kan worden. Voor een optimale bedrijfsvoering is en blijft het noodzakelijk dat de rechten binnen een vergunning een zekere mate van flexibele bedrijfsruimte voor de toekomst bieden. Bovendien: wat is latente ruimte?

9. Lange lijst met beperkingen voor de landbouw, maar geen onderbouwing van reden en effectiviteit.

Het LOS legt een lange lijst van beperkingen op aan de landbouw in Limburg, zonder dat de effecten op natuur, water en landbouw zijn onderzocht. Er ontbreekt een onderbouwing van de haalbaarheid en effectiviteit. Ook wordt niet onderzocht of maatregelen die landbouw en natuur versterken een betere oplossing kunnen bieden. Waarom is dit niet onderzocht?

De vraag: "In hoeverre is landbouw in Limburg nog mogelijk?" kan hierbij eveneens worden gesteld.

CONCLUSIE:

In Limburg doen we alles samen, was ooit het credo in deze provincie. Het LOS is niet samen met stakeholders tot stand gekomen. Er is geen draagvlak bij de LLTB en zijn leden en er is geen rekening gehouden met de praktijk en uitvoerbaarheid. Wat brengt ons vergunningverlening aan misschien enkele PAS-melders (voor zover dit al door het LOS bereikt wordt, hetgeen minimaal zal zijn, zie pag. 24), als de overige agrarische bedrijven - natuurinclusieve en extensieve bedrijven inbegrepen - geen reëel toekomstperspectief meer hebben in Limburg.

Wij willen met deze brief een constructieve bijdrage leveren aan de totstandkoming van het LOS en de POVI, maar wijzen de tekst, zoals deze thans met ons is gedeeld, met klem af. Wij vragen de provincie Limburg het onderhavige plan niet overhaast, zonder wezenlijke aanpassingen, vast te stellen. Dit zou leiden tot voor de land- en tuinbouw en aanpalende sectoren in Limburg desastreuze gevolgen. Vooralsnog gaan we ervan uit dat dit niet de bedoeling van het LOS en de POVI is. Bovendien vragen wij om aanvullend onderzoek, onderbouwing en motivering, zodat het beleid ook uit te leggen is.

HANDREIKING:

Kortom, dit moet anders. Daarom steken wij als sector de hand uit om te komen tot gezamenlijk gedragen standpunten. Samen met de andere stakeholders in het buitengebied willen wij werken aan een toekomstbestendige land- en tuinbouw.

De LLTB is graag bereid samen met de provincie, volgens de landelijke lijn, de landelijke LTO-lijn (zie bijlage 1) en met gebiedsgerichte aandacht, een beter LOS te maken dat wel draagvlak heeft. Een deadline van 1 juli voor een alternatief is daarvoor echter veel te vroeg.

Wij willen samen bouwen aan een robuuste en toekomstbestendige landbouw.

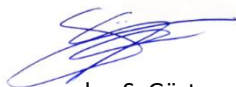
Met vriendelijke groet,

drs. Th. Rempelberg, voorzitter
LLTB Bestuur

F. Kersten
LLTB Bestuur,
portefuillehouder Platteland en Omgeving

mr. drs. S. Görtz
LLTB Bestuur,
portefuillehouder Kennis, Innovatie en Ondernemerschap en
portefuille Multifunctionele Landbouw

bladnr. 5

P. van Dijck
LLTB Bestuur, vice voorzitter
portefeuille Bodem en Water

T. Coumans
LLTB Bestuur
portefeuille Milieu, Mest en Mineralen

B. Boots MBA
algemeen directeur LLTB

Bijlage 1

De landelijke LTO-lijn

Landelijk wordt door LTO Nederland. Hierbij wordt enerzijds ingezet op de inhoudelijke beleidslijnen, waarbij een LTO-voorstel als basis wordt genomen voor de juridische verankering (plan van Houthoff Advocaten). Daarbij worden randvoorwaarden gesteld. Aanvullend wordt aandacht gegeven aan het borgen van doelen, ook hier met het vaststellen van benodigde randvoorwaarden. Zodoende is het beleid duidelijk te vertalen naar doelen, wordt gewerkt aan (juridische) oplossingen en is sprake van borging van de doelen.

